

Mejeriet i Sevel

Af tidl provst P.K. Poulsen, Grenå.

Det havde en god klang i gamle dage, det at sige Sevel mejeri. En formiddag for nylig taltes der i radioen om Thise mejeri. Jeg ville hellere have hørt om det i Sevel, men Thise i Salling klarer sig på en eller anden måde. Måske med nyt navn og ny kapital. I alle fald er der stadigvæk noget med smør og ost. Det kniber det nok med i Sevel, så vidt jeg er orienteret. 2½ km fra mit hjem i Grenaa ligger et MD Foods og labber mælk i sig. Det er vel det og dets søskende ud over det ganske land, der har slået de andre små mejerier ihjel og hermed den form for liv og virksomhed, der udfoldede sig omkring disse respektable foretagender.

Når jeg cykler forbi MD Foods, mindes jeg til tider en gåtur på samme længde, ca. 2½ km. Det var fra Djeld til Sevel og omvendt. Snevolde på begge sider. En knøs på snart 7 år. Den ene vej imod nordenblæsten. En stor lettelse, når mejeriet dukkede frem. Hvad var det nu, man skulle have? Ja, det var vel kærnemælk, måske et stykke ost. Mælk fik vi fra gårdene. Udenom vogne og heste. Frygtindgydende for en lille frygtsom. Ikke sært, at man glemte sine vanter, da man skulle hjemad. Det blev koldt for fingrene. Værre endnu var det, at de 30 øre, der manglede ved hjemkomsten, måske lå i vanterne. Tilbage for at finde vanter og penge. En timeløn for en voksen var dengang ca. 40 øre. Så der var ingen diskussion!

- Det med at finde var nu ikke min stærke side. Men jeg gjorde mit bedste. Længe efter kiggede jeg flygtigt efter de 30 øre, når jeg kom forbi. Nu har jeg dog opgivet. Senere gik jeg ærinder for nogle husmødre i Sevel, da vi flyttede dertil. Det gav 25 øre pr. uge og kolde fingre om vinteren. Især hvis man skulle gå to gange. Mejeristen puttete smørret ned i mælkespanden til kærnemælken. Det har jeg aldrig forstået, at det kunne gå an.

Udenfor gik mælkekuske. Jeg husker dem som nogen, der gik og bankede næver. Det kan jo ikke passe. Men sådan huskes det. Hvad ventede de egentlig på? Og hvorfor staldede de hestene op? Den centrifugerede mælk, futmælken, kunne de vel få med det samme. Måske var det, fordi mange kom på en gang. Indvejninger tog trods alt lidt tid. Måske nogle af dem holdt en pause for at komme til live efter den barske morgentur. Måske skulle der købes noget ind i byen?

Det med hestene, der blev staldet op, husker jeg især fra senere år, når jeg som tolvårig kom kørende med et læs kartofler til kogning. Det drejede sig om 10 tønder. Med en kartoffelgreb blev de smidt op i en jerntank, der hang vandret på stærke hængsler et par meter over jorden. Den kunne dreje rundt. Når den var fyldt op lukkede man lågerne, og så blev der sat damp til, og en time efter var kartoflerne kogt. Imens stod hestene på stald. Det var med bævende hjerte, man skulle påssere de andre heste inde i stalden. Der var kun en smal midtergang. De andre heste stod med runpen til. Skulle man hen til den sidste plads regnet fra porten, kunne det give nogle grimme knubs til ens egne heste, efterfulgt af hvin, vrinsk og vilde spark. En time senere var det så den modsatte vej, men da var stalden som regel tom, idet mælkekuske var kørt. Dog var der et

skæbnesvangert punkt tilbage. Vognen blev nu kørt hen under tanken og kartoflerne lukket ud med et bump og en dampsky.

Mine stakkels heste med de efterhånden tyndslidte nerver fik et chok, og hvis de sprang frem, fordi armen, der holdt dem, ikke var stærk nok, drattede nogle af kartoflerne ned bagved vognen. Resten var så den rene underholdning. Skoldhede kartofler, der varmede både udvendig og indvendig og ovenikøbet smagte godt. Det var rigtigt et liv for en tolvårig. Så kunne man sidde og glæde sig over de samtaler, man havde haft med mælkekuske og mejerister. Nogle af mælkekuskene kendte jeg jo i forvejen. Dem skulle man holde sig gode venner med. Når de kom om morgenen kl. 6,45 for at afhente mælken på gårdene, kunne man få brug for velvilje, hvis der manglede en ko. Dengang foregik det med håndkraft. Ganske vist havde vi på dyrskue i Skive set en malkemaskine, men den grinede vi af det meste af natten. Næ, måtte vi så bede om ti rappe fingre. Av, nu kom mælkekusken. Han slår knald med piskøn. Hvad skal vi gøre? Jeg havde altid et par historier til rede. Så kunne man holde mælkekusken hen i 5 minutter, selvom det kunne knibe, når det frøs op til 20 grader i de hårde krigsvintre. Når mælkekusken kørte slog han igen smæld med pisen. Det skete, han skogrede, så jeg kunne høre det halvvejs hen til naboen især når vinden var i vest. Det var jo skønt. Dog ikke helt. Jeg var medlem af KFUM og gik til karlemøder, så da jeg en dag hørte, at naboen slog en voldsom latter op, blev jeg betænkelig. - Jeg havde ikke selv forstået den dybere mening med min historie. Det gjorde de to til gengæld. Så blev jeg lidt mere forsigtig og sorterede de tvivlsomme fra. Siden dengang har jeg altid interesseret mig meget for mælkekuskens ve og vel.

Da vi flyttede her til Djursland, holdt jeg meget af at lytte til deres oplevelser, som tit var dramatiske: Især dem fra vintertiden. Først var det, som om de tænkte, at det var da ikke noget at fortælle om, men når de så, hvor jeg lyttede, kunne de komme i gang.

Jeg mindes en, der fortalte om en sej og dårlig betalt tur. Han skulle op kl. 5, selv når der var både is og sne. Hestene skulle broddes - dvs. have søm i skoene, så de kunne stå fast. Han skulle af sted, lige meget hvor meget det frøs og føg. Ingen lys. Dog sommetider var der en hornlygte, der hang og dinglede et sted på vognen. Kort fra hjemmet var der en kanal. En bro uden rækværk førte over. Her fik vinden rigtig fat. Hans kone fulgte med hen til broen, der var smal, og gik frem og trak hestene over broen. Så klarede han resten selv. Vejene var naturligvis ikke ryddet. Sommetider måtte han ty til en slæde, men så måtte han køre to gange. Kun tanken om hjemturen fik ham til at holde ud. Da var det blevet lyst, og der var varme at hente i transportvogne med returmelken - og så kaffe både her og der, føjede han lunt til. Sommetider en bette svot (kaffe med brændevin). Det sidste blev sagt, når hans kone var uden for rækkevidde, og som drejede det sig om forbudt kærlighed. Men bliv ikke bange. Det var småsjatter, man ofrede på posten og mælkekusken.

Den første tid, jeg var præst, vidste jeg, hvor mange forhenværende mælkekuske der boede i pastoratet. Nu er der kun ganske få tilbage. Så kommer i stedet MD Foods bilerne drønende. En stakkels cyklist er lige ved at blive blæst i grøften, når vinden kommer stærkt fra Kattegat.

Vi købte for år tilbage et maleri af fynboen William Hansen. Man ser en mægtig poppel. En af de stynede. To gammeldags transportspande eller mælkejunger, en

tresser og firser (liters), læner sig op ad den. En mand går på en armodig vej hen mod spandene. Mælkekusken er kørt videre, og nu skal spandene hjem til gården, som vi ser et hjørne af. Dyrene står i stalden og venter på futmælken. Spandene skal tømmes og vaskes. - Ikke sært, at pigernes arme dengang var røde og blå om vinteren.

»Et dejligt maleri«, sagde jeg engang til en kritisk sjæl. »Hvorfor«, spurgte han. »Mælkekusken har lige været der. Men det forstår du nok ikke.« Sådan bliver vore sympatier og det modsatte ofte bestemt af mange halvvejs glemte oplevelser fra barndom og ungdom. F.eks. en mælkekusk med varme junger, der råbte til en forfrossen knægt: »Vil du ikke køre med. Så kan du få lidt varme mellem spandene!«

Grenaa i februar 2000

P.K.Poulsen